

## SVÄTÁ RÍMSKA RÍŠA A ZLATÝ KRÁL'

V roku 1184 dal cisár Fridrich I. Barbarossa (vládol 1155 – 1190) postaviť mýtnu vežu v Kaiserswerthe so zámerom dôslednejšie spo-  
platňovať riečnu dopravu na Rýne. Opatril ju nápisom: „Cisár Fridrich  
dal postaviť tento skvost ríše, aby rozšíril spravodlivosť a všetkým prinie-  
sol mier.“ Príkaz na výber mýta vyjadrený takým vznešeným postojom  
by si dnes vyslúžil opovrhnutie, ale Fridrichove slová nám veľa napove-  
dajú o spôsobe, akým bola v tom čase vnímaná Svätá rímska ríša. Vôbec  
ju nepovažovali za zjednotenú korunu, ale za spolok čoraz nezávislejších  
území a miest, pričom každé malo vlastné „práva a slobody.“ Zmysel  
existencie ríše spočíval vo vytvorení mechanizmu, ktorý umožňoval tie-  
to práva a slobody chrániť tak, aby v súlade s vtedajším chápaním spr-  
avodlivosti boli „každému zaručené jeho práva“. Spravodlivým vládcom  
spravodlivo vyberané mýto posilňovalo dobrý poriadok, ktorý mal podľa  
očakávania vladár presadzovať. Také mýto mali ľudia chváliť a, naopak,  
nezákonný výber mýta vyberaný bezohľadnými veľmožmi odsudzovať.<sup>1</sup>

Problém Svätej rímskej ríše predstavovala neexistencia vlády, ktorá by  
každému zaručovala jeho práva a slobody. Nemala ústrednú správu, pravi-  
delné príjmy, hlavné mesto ani usporiadaný systém súdov vykonávajúcich  
delegovanú spravodlivosť v zastúpení vládca. Moc namiesto toho spočí-  
vala v rukách vplyvných veľmožov a kniežat. Práve oni volili panovníka

ako „kráľa Rimanov“ – a len po svojej korunovácii pápežom sa naozaj stal cisárom. Lénni páni, duchovenstvo a zástupcovia miest, ktorí sa s prestávkami zúčastňovali na tzv. „dvorských zhromaždeniach“ alebo „dvorských snemoch“, ťažko hľadali zhodu. Napriek tomu očakávali, že panovník bude schopný zastávať úlohu vodcu, ale jemu chýbalo oprávnenie vynútiť si ju. Aby ich presvedčil, musel sa často uchýľovať ku kompromisom a tie mu ešte uberali aj z toho malého vplyvu, ktorý mu zostal. V jednom živom opise z konca 13. storočia nebol už cisár spodobnený ako orol, ktorého heraldickú figúru mal v erbe, ale len ako ťaťľ na bŕtľavom strome.<sup>2</sup>

Panovník musel riešiť zabezpečenie svojho súkromného majetku, aby si udržal verejnú moc. Historici vytrvalo kritizujú túto politiku a obviňujú nasledujúcich cisárov z vytvárania osobných mocenských štruktúr a ignorovania širších potrieb ríše. Kritika je namieste, pretože cisári nadobudli rozsiahle majetky vo Švábsku, kde dynastia Štaufovcov, spomedzi ktorej sa Friedrich I. Barbarossa ako prvý stal cisárom, bola potom schopná uplatniť svoj vplyv. Štaufovská cisárska lúnia sa však usilovala zanechať stopu aj v Itálii a vytvoriť si tam územnú základňu. Dostali sa do konfliktu s pápežmi a ďalšími uchádzačmi o tamojšie bohatstvo. Cisára Fridricha II. (vnuka Fridricha I. Barbarossu) pápež počas posledných dvanástich rokov jeho vlády najprv exkomunikoval a potom zosadil z trónu. V priebehu dvoch desaťročí, ktoré nasledovali po smrti Fridricha II. v roku 1250, zahynuli v Itálii aj jeho syn, nemanželský potomok a tiež najstarší vnuk. Ten posledný prišiel o hlavu na katovom kláte na jednom z neapolských námestí.

V období veľkého interregna (bezvládia) v rokoch 1250 až 1273 vyprchalo aj posledné zdanie vlády. Keďže neexistovala žiadna zhoda na nástupcovi po Fridrichovi II., titul cisára sa snažili získať aj neprijateľní outsideri. Z dôvodov, ktoré dokonca ani jeho posledný životopisec nevie celkom presne vysvetliť, uchádzal sa o cisársku korunu aj kastílsky a leónsky kráľ Alfonz X., ale nikdy sa ani len neunúval navštíviť ríšu. Jeho sok Richard, gróf z Cornwallu, mladší syn anglického kráľa Jána I. Bezzemka, sa tešil širokej podpore troch arcibiskupov a viacerých svetských kniežat, ktorí si ho zvolili za kráľa v roku 1257. Sledoval však jediný záujem – vyšachovať posledného zo Štaufovcov, len aby sa mu splnil nereálny anglický nárok na Sicíliu. Richard dosiahol úspech v štyroch prípadoch, keď navštívil ríšu. Pobudol v nej príliš krátky čas na to, aby tam zanechal nejakú stopu.<sup>3</sup>

Po smrti Fridricha II. v roku 1250 zažili lénne dŕžavy Štaufovcov vo Švábsku a ich príjmy z nich úplnú skazu. Štaufovské majetky zabrali ich protivníci, dokonca aj ríšske, ktoré spravovali ako cisári a netvorili súčasť ich rodových panstiev. Majetkov, o ktoré ich neobrali, sa dediči Fridricha II. často zbavovali sami, keď sa ocitli v tiesni. Plienenie čoskoro uvoľnilo pole sporom po vypuknutí hádok o koristi. Vo všeobecnosti boli teraz voľne prístupné majetky rozkradnuté – pričom často ani netvorili súčasť rodinného vlastníctva Štaufovcov. Nezákonne sa tu vyberali mýta a mnoho drobných zemepánov prišlo o majetok. „Nastali dni zla a zlo rastie,“ napísal istý kronikár asi v roku 1270. Vyplieneným vidiekom prechádzali procesie kajúcnikov, bičovali sa, aby zmiernili Boží hnev, a opakovali staré bludárstva.<sup>4</sup>

Popredné miesto spomedzi tých, ktorí ťažili z krachu Štaufovcov, zaujal gróf Rudolf Habsburský (1218 – 1291), vnuk Rudolfa „Starého“, keď zdedil hlavný podiel habsburských rodových dŕžav po smrti svojho otca Albrechta Múdreho v roku 1239. Veľa získal aj zdanlivo zákonným spôsobom, keď presvedčil dedičov Fridricha II., aby mu postúpili územia, príjmy a práva. Dokonca mal odvahu porušiť aj právo a obrať vdovu po poslednom z Kiburgovcov o jej veno. Chamtivosťou si vyslúžil nepriateľov, s ktorými viedol najmenej osem sporov. Hoci sa predpokladalo, že spory sa budú riešiť podľa istej etikety, dni plynuli a vďaka znepokojeniu, ktoré zohral pred bezbrannými, sa Rudolf predviedol (ako sám priznával) ako neprekonateľný bojovník. Dobové *Annales Basiliensis* nám poskytujú letmý pohľad na jeho osobu: v roku 1269 zabil niekoľko rytierov v Štrasburgu; v roku 1270 tri dni obliehal Bazilej; v roku 1271 uvalil neslýchané dane, vypálil jeden kláštor a prepádaval dediny; v roku 1272 rozbil hrad Tiefenstein a pochodoval na Freiburg, pričom cestou zabíjal a vypaľoval úrodu; v roku 1273 zrovnal so zemou obec Klingen, atď.<sup>5</sup>

Smrť Richarda z Cornwallu v roku 1272 poskytla kurfirstom dôvod znovu sa zísť a napokon aj začať uvažovať o obnovení poriadku. Napriek okolnostiam Richardovej voľby v roku 1257, bohatom na udalosti, sa všeobecne predpokladalo, že sa zišlo sedem kurfirstov, ale celkom isto sa nevie, ktorí to boli. Pod intenzívnym tlakom pápeža Gregora X. poprední veľmoži vopred súhlasili, že voľba by mala byť jednomyselná. Hrozilo, že rozkol by uvrhol ríšu do občianskej vojny. Nastal problém, že neexistuje jednoznačný претенdent na získanie koruny.

Najmocnejším kniežaťom Svätej rímskej ríše bol český kráľ Přemysl Otakar II. Túžil stať sa panovníkom Svätej rímskej ríše a počítal s tým (keďže Čechy boli súčasťou ríše), že bude môcť pri voľbe budúceho rímsko-nemeckého kráľa presadiť svoj hlas. Voči Přemyslovi Otakarovi II. však panovala veľká nedôvera a jeho slovanský pôvod ho nepriamo vylučoval, a preto jeho miesto voliteľa zaujal bavorský vojvoda. Medzi ostatnými veľmožmi nebol veľký záujem o korunu. Po viac ako dve storočia bol úrad vládcu ríše natoľko zviazaný s politikou švábskej dynastie a susedným franským vojvodstvom, že sa tieto dva útvary považovali za synonymum ríšskych záležitostí. Saské a brandenburské vojvodstvá sa od jadra ríše nachádzali príliš ďaleko a ich vládcovia sa predovšetkým venovali vlastným záležitostiam a expanzii východným smerom. Wittelsbach, bavorský vojvoda a rýnsky falckgróf boli bratia, ktorí dostatočne dokázali príležitostne navzájom sabotovať svoje záujmy.<sup>6</sup>

Keďže spomedzi voliteľov ani jeden neprejavoval záujem o zvolenie alebo s podporou obstať pri jednomyseľnej voľbe, príležitosti sa chopil Rudolf Habsburský. Jeho zainteresovanosť bola presne toho druhu, ktorá odrádzala ostatných: spojiť ríšsku korunu s juhozápadnou časťou Svätej rímskej ríše, kam Habsburgovci už expandovali. Okrem uplatňovania teritoriálnej politiky existoval ešte ďalší dôvod. Ako krstný syn cisára Fridricha II. sa Rudolf teraz považoval za následníka trónu, keďže všetci Fridrichovi oprávnení dedičia vymreli. Navyše bol najvýznamnejší veľmož vo Švábsku, ktoré bolo domovom Štaufovcov, a preto sa jednoznačne považoval za oprávneného pokračovať ako Fridrichov nástupca. Z tohto hľadiska nevystupoval ako outsider, ale ako „trvalý pretendent.“<sup>7</sup>

Samotní volitelia považovali kandidatúru Rudolfa za dobrú voľbu. Z dlhšieho časového horizontu nepredstavoval hrozbu, keďže mal už päťdesiatpäť rokov. Keďže si tiež čo-to nakradol z majetkov Štaufovcov, bolo nepravdepodobné, že by požadoval vrátenie územia, ktorých sa zmocnili ostatní významní šľachtici. Natíska sa cynická úvaha – bol to dokonalý pretendent. V jednom dobovom dokumente sa spomína, že Rudolf dosahoval výšku sedem stôp (v prevode na dnešné dĺžkové miery jedna „nemecká“ stopa (Fuss) zodpovedá dnešným 28 až 32 centimetrom) a mal charakteristický zovňajšok. Nieкто by mohol uštipačne poznamenať, že mal nos dostatočne dlhý na to, aby mohol zablokovat' premávku. Navyše,

keď mnohé kniežatá len tárali o účasti na križiackej výprave, Rudolf skutočne „prijal Kristov kríž“ a v 50. rokoch 13. storočia sa zúčastnil na obrovských pevnostiach vybudovaných pozdĺž Baltského pobrežia pred útokmi pohanských Prusov (aj keď len ako výraz pokánia za vypálenie kláštora). Kurfirsti zvolili 29. septembra 1273 v Aachene za rímsko-nemeckého kráľa Rudolfa a nasledujúci mesiac bol korunovaný kráľovským diadémom.<sup>8</sup>

Súčasníci zaznamenali desiatky historiek o Rudolfovi, ktoré poukazovali na jeho dôvtip, odvahu, zbožnosť a múdrosť. Hoci mnohé z nich bezpochyby pochádzajú z Rudolfovej propagandistickej dielne, napovedajú, že to bol človek neviazanej povahy, ktorý sa veľmi líšil od toho, ako sa ho jeho poslušní úradníci snažili vykresľovať – „striedmeho v jedle a pití a vo všetkých iných veciach.“ Najvýznamnejšie ponaučenie, ktoré si odniesol z čias vojenskej služby a plienenia, bolo zachovávať trpezlivosť a stratégiu. V tomto ohľade nie je náhoda, že hral šach. Prejav, ktorý predniesol bezprostredne po korunovácii v Aachene, predstavuje majstrovskú ukážku strojenej skromnosti: „Dnes odpúšťam všetko to bezprávie, ktoré bolo spáchané voči mojej osobe, prepúšťam väzňov trpiacich v mojich žalároch a sľubujem, že odteraz budem ochranca mieru v tejto krajine práve tak, ako som predtým bol horlivý muž vojny.“<sup>9</sup>

Rudolf bol zatiaľ len kráľ. Aby sa mohol stať cisárom, musel by ho korunovať pápež v Ríme. Napriek tomu používal povznesené slovné spojenie „My a ríša“ a k svojmu titulu pridal frázu, ktorá sa stala súčasťou titulovania panovníkov až do 19. storočia – „na večné veky rozširovateľ ríše.“ Rudolf skutočne dodržal prísľub daný v korunovačnom príhovore. Ukončil spory, hoci s podmienkami výhodnými preňho, a pripojil sa k porýnskym mestám s cieľom zlikvidovať zbojnícke hniezda v údolí Rýna. Ruiny hradu Sooneck neďaleko Rüdesheimu (čiastočne zrekonštruovaný v 19. storočí v neogotickom štýle) sú aj dnes svedectvom poriadku, ktorý nastolil; podobne aj legenda, podľa ktorej dal obesiť lúpežných rytierov pri Reichensteine a z dreva šibenice dal postaviť kaplnku, kde sa konali omše za ich duše.<sup>10</sup>

Nemenej pozoruhodná bola aj Rudolfova reorganizácia správy v snahe nastoliť poriadok. Mnohí panovníci predtým vyhlasovali „mier v krajine“, zakazovali násilie a stanovili kruté tresty za akékoľvek jeho porušenie. Len málokto z nich však prijali zodpovedajúce opatrenia na kontrolu

jeho dodržiavania s výsledkom, že dlhotrvajúci spor a „zákon päste“ sa onedlho neobnovil. Rudolf prepojil mier v krajine s ustanovením „zemských správco“, t. j. landfojtov (nem. *Landvogt*), ktorých poveril udržiavaním poriadku aj pomocou ozbrojenej sily. Na zabezpečenie fungovania zemskej správy potreboval Rudolf peniaze, a preto v roku 1274 uvalil na všetky ríšske mestá všeobecnú daň a zopakoval ju aj o osem rokov neskôr. Rozdelenie ríše na zemské fojstvá, pričom každý fojt zodpovedal za udržiavanie pokoja na lokálnej úrovni, bolo predzvestou vzniku systému „ríšskych obvodov“ po roku 1500 a inštitucionalizovania spôsobu vymáhania práva, ktorý pretrval až do 19. storočia.<sup>11</sup>

Zemskí správcovia (*Landvogt*) mali za úlohu udržiavať nielen poriadok, ale opätovne získať všetky ríšske územia rozdane po roku 1245. Politiku vynucovanú silou použil Rudolf so skromným úspechom v Švábsku a susednom Fransku. Znovu získané feudálne majetky pripadli priamo Rudolfovi, pretože ako kráľ sa považoval za ich právoplatného vlastníka. Rudolf sa však vôbec nezriekol ríšskych území, ktoré spojil s vlastnými súkromnými štátmi, ani sa nevzdal ostatných lén, ktorých sa zmocnil nezákonne. Ani len nepomýšľal na to, aby si popudil voči sebe wittelbašských vojvodov z Bavorska a Falcka tým, že by im uložil povinnosť vrátiť lénne majetky, ktoré uchvátili.<sup>12</sup>

Program znovuzískania strateného ríšskeho územia rozšíril o uplatnenie zákonných práv a nárokov. Najokatejším spôsobom ich porušoval český kráľ Přemysl Otakar II. (žil asi 1232 – 1278). V čase, keď bol ešte stále právoplatným dedičom českého trónu, obsadil rakúske vojvodstvo, ktoré po smrti vojvodu Františka II. v roku 1246, posledného potomka z babenberskej rodovej mužskej línie, zostalo bez lénneho správcu. Přemysl Otakar II. uplatňoval nárok na vojvodstvo na základe vyzvania rakúskej šľachty a naozaj sa zdá, že disponoval veľkou mierou podpory vo vojvodstve. V snahe posilniť svoje nároky na toto léno sa oženil s Fridrichovou sestrou Margarétou. Margaréta mala úroveň. Predtým bola vydatá za syna cisára Fridricha II., malomocného Henricha, a po ovdovení vstúpila do kláštora. Zriekla sa mníšskeho stavu len preto, aby predložila svoj nárok na rakúske vojvodstvo. Takmer päťdesiatročná bola o tridsať rokov staršia od Přemysla Otakara II. Okrem obvyklého problému, že z ich zväzku nemohol vziť potomok a dedič, musel kráľ riešiť aj ďalšie

komplikácie. Rakúsko sa ako ríšske léno malo po vymretí rodovej mužskej línie Babenbergovcov vrátiť korune a len panovník mal právo rozhodnúť, komu toto léno udelí. Napriek rozhodnutiu rakúskej šľachty a uzavretiu manželstva s Margarétou nemohlo vojvodstvo automaticky pripadnúť Přemyslovi Otakarovi II.

Počas nasledujúcich desaťročí rozšíril Přemysl Otakar II. svoju vládu do Štajerska dovtedy obsadeného uhorským kráľom a do susediacich vojvodstiev – Kraňska a Korutánska, pričom na obidve si uplatňoval nárok na základe pochybných dedičských práv. V roku 1253 sa po smrti svojho otca stal českým kráľom. Záležitost' okolo dedičstva po Babenbergovcoch zostala však nevyriešená. Richard z Cornwallu uznal v roku 1262 Přemysla Otakara II. za právoplatného dediča, ale Richardova vláda bola spochybnená a ten malý vplyv, ktorým disponoval, sa vytratil po jeho konečnom odchode do Anglicka v roku 1269. Přemysl Otakar II. po niekoľkých rokoch manželstva zapudil Margarétu a namiesto nej sa oženil so šestnásťročnou uhorskou princeznou. Príťažlivá Kunhuta povila Přemyslovi Otakarovi II. dediča, po ktorom túžil, ale pri uplatňovaní si nárokov na Rakúsko to nebolo nič platné.

Přemysl Otakar II. nebol len uzurpátor, ale aj veľmi nebezpečný človek. V ríši patril medzi významných lénnych pánov, ovládal územný pás, ktorý sa tiahol naprieč jej východnou časťou. Jeho nesmierne bohatstvo pochádzalo prevažne z vlastníctva českých baní a lukratívnych mincovní. Podľa súdobých písomných prameňov svoj poklad uchovával na štyroch mocných hradoch a mal cenu dvestotisíc strieborných mariek a osemsto zlatých mariek uložených v minciach, plátoch a drahokamami vyzdobených čašiach. Ročný príjem českého kráľa sa podľa odhadov pohyboval asi okolo stotisíc strieborných mariek, ku ktorým treba pripočítať rovnakú sumu z jeho rakúskych majetkov. Ak dáme tieto čísla do kontextu, celkový príjem kolínskeho arcibiskupa dosahoval výšku päťdesiatitisíc strieborných mariek a bavorského vojvodu dvadsaťtisíc. Ríšske príjmy pozostávali potom len zo sumy sedemtisíc strieborných mariek. Rudolfova príslovná poznámka, že nepotrebuje zamestnávať ríšskeho správcu pokladu, pretože všetko, čo má, je päť šilingov v menej hodnotných minciach, nebola celkom vymyslená, rovnako ani vtedajšie označovanie Přemysla Otakara II. za „zlatého kráľa.“<sup>13</sup>

Podobne ako Rudolf prijal Kristov kríž aj Přemysl Otakar II. – nie raz, ale dvakrát, v križiackej výprave spolu s vojskom nemeckých rytierov vedenej proti pohanským Prusom na severe. Na jeho počesť aj pomenovali mesto, ktoré pomáhal založiť na Baltickom pobreží, Königsbergom (doslovne Kráľova hora, dnes Kaliningrad, Rusko). Pre Přemysla Otakara II. bol Rudolf nehodný nosiť kráľovský titul a neváhal to povedať aj pápežovi. Postavil sa proti Rudolfovmu zvoleniu a naďalej vyhlasoval, že jeho voľba bola nezákonná, pretože mu ako voliteľovi odopreli hlasovať. Přemysl Otakar II. okázalo predvádzal želanie stať sa nemeckým kráľom aj štýlom svojej korešpondencie, a to tak, že napodobňoval ríšske listiny a používal ríšsku orlicu ako jeden z vlastných nápadov. Hoci Čechy podobne ako Rakúsko patrili medzi ríšske léna, Přemysl Otakar II. to ignoroval. Vyhlásil, že nevládne mocou mu udelenou panovníkom ríše, ale vďaka „Božej milosti, z ktorej králi kraľujú a kniežatá vládnu.“<sup>14</sup>

Rudolf s českým kráľom vypiekol. Pomeril sa s jeho nepriateľmi a pripútal ich k sebe manželstvami svojich dcér, ktorých mal k dispozícii až šesť. Otakarovo konanie označoval za urážku nielen seba, ale dôstojnosti Svätej rímskej ríše. Krátko po svojom zvolení za rímsko-nemeckého kráľa presvedčil dvorský snem, aby odsúdil Otakarovu držbu majetkov, ktoré podľa práva patrili ríši. Keď sa Přemysl Otakar II. odmietol podriadiť rozhodnutiu snemu, Rudolf vyhlásil nad ním ríšsku kľatbu, t. j. žiť život mimo zákona, čo ho v súdobom ponímaní degradovalo na úroveň divého vtáka (*Vogelfrei*) – nikto sa oňho nesmel starať, bol nútený zdržiavať sa v lesoch a dokonca hocikto ho mohol bezdôvodne zabiť. So zámerom presadiť túto kľatbu mohučský biskup exkomunikoval Přemysla Otakara II., zbavil jeho poddaných prísahy vernosti a zakázal vysluhovanie sviatostí v Čechách. Náboženský život sa v celom Otakarovom kráľovstve zastavil.<sup>15</sup>

Rudolf čakal na svoju príležitosť, rozšíril počet spojencov a podnecoval fámy, že aj pápež exkomunikoval zlatého kráľa; že Přemysl Otakar II. poslal desaťročnú dcéru do kláštora, aby zabránil jej sobášu s jedným z Rudolfových synov; že istému pustovníkovi sa prisnil sen o sfinge, ktorá prorokovala nastávajúcu porážku Přemysla Otakara II., a tak ďalej. Napokon koncom leta 1276 Rudolf udrel, zaútočil pri Dunaji, a nie v Čechách, ako český kráľ očakával. Keďže čelil vzburám na domácej pôde a jeho nepriatelia už boli vo Viedni, Přemysl Otakar II. kapituloval.



V dobovej kronike sa píše, ako sa oslnivý Přemysl Otakar II. v parádnom odeve sklonil pred Rudolfom. Rudolf prijal zlatého kráľa oblečený len v najskromnejšom odeve slovami: „Často si si robil posmech z môjho sivého pláštá, vysmievaj sa mu teraz!“ Přemysl Otakar II. si ľahol tvárou na zem pred Rudolfom, ktorý sedel na stolci. Ten mu ponechal České kráľovstvo ako léno, ale odobral mu rakúske panstvá, ktoré prideliť sebe.<sup>16</sup>

Obraz všemocného a drahokamami ovešaného kráľa, ktorý sa poníža pred skúpo oblečeným protivníkom, je stredoveká metafora ukazujúca na Rudolfovu skromnosť. Český zlatý kráľ však jednoducho nemal žiadny úmysel byť lojálny voči Rudolfovi. Keď sa vrátil do Čiech, využil svoje bohatstvo na ovplyvňovanie bývalých Rudolfových spojencov a podnecovanie nepokojov voči vláde Habsburgovcov v Rakúsku. Vojna opäť vzplanula v lete 1278, pričom Rudolf sa vo veľkej miere spoliehal na uhorský vojenský kontingent. Obidve armády sa spojili na Moravskom poli neďaleko Dürnkrutu asi štyridsať kilometrov severovýchodne od Viedne. V sile asi desaťtisíc vojakov bola Rudolfova armáda početnejšia, ale väčšinou ju tvorila len ľahká jazda a pechota. Rudolf sa preto uchýlil k ľsti. Porušil pravidlá rytierstva, ktoré považovali úskoky na bojovom poli za hanebné, a ukryl svoje zálohy zložené z niekoľkých stoviek rytierov v zbroji. V kritickom okamihu sa vrhli na nepriateľovo krídlo, rozprášili Přemyslovu armádu a zabili českého kráľa. Rudolfovi bojovníci zneuctili mŕtve telo kráľa, sekali doň, keď z neho strhávali drahú zbroj.

Na ubezpečenie, že sa nevykytnú žiadni uchádzači, ktorí by o sebe tvrdili, že sú kráľom, dal Rudolf z telesných pozostatkov českého kráľa vyňať vnútorné orgány, aby pozdržal rozklad tela, a vystavil ho verejne vo Viedni na viac ako šesť mesiacov. Nasledujúci rok dal telo previezť do Čiech, kde bolo pochované v pražskej katedrále sv. Víta. Tam spočíva dodnes a je uložené pod vyobrazením kráľa zo 14. storočia, ktoré v tajnom jazyku nemeckých historikov umenia bolo opísané ako *dumpef-er-regt*, čo možno preložiť ako „neohrabane oživený“. Rudolf si však nepri vlastnil celé České kráľovstvo, považoval ho za beznádejný spletenec, ale namiesto toho vydal svoju slobodnú dcéru za Otakarovho syna a dediča, notorického zhýralca Václava.<sup>17</sup>

Zvyšný čas Rudolfovho panovania až do jeho skonu v roku 1291 poznačil neúspech. Nepodarilo sa mu dosiahnuť korunováciu za cisára, ale

musel si vystačiť len s titulom kráľa. Ako všetci jeho predchodcovia, ani on neuspel v zámere založiť vo Svätej rímskej ríši dedičnú monarchiu. Namiesto toho si musel vypomôcť obsadením existujúceho počtu voliteľov kniežatami, ktorých lojalitu si podľa svojich úvah zabezpečil manželstvami, respektíve prižením alebo vydajom do svojej rodiny. Rudolfov pokus znovu obnoviť Švábske vojvodstvo pre svojich dedičov tiež skrachoval, v neposlednom rade preto, že všetci, okrem jedného zo štyroch synov, zomreli skôr ako on.<sup>18</sup>

V Danteho *Očistci* napísanom na začiatku 14. storočia sa Rudolf a Přemysl Otakar II. objavujú spolu v „údolí nedbanlivých kniežat“, rezervovanom pre monarchov, ktorí na oplátku za svetskú slávu nedbali o svoje duše. Přemysl Otakar II. tam utešuje Rudolfa. Impozantná zrážka medzi Rudolfom a zlatým kráľom poznačila viac než len ich individuálne osudy. Vďaka ukoristeniu rakúskych dŕžav sa Rudolf stal pánom poriadneho kusiska strednej Európy a zmenili sa osudy Habsburgovcov. Pripojením rozsiahleho územia na východe k rodinným švábskym majetkom sa Habsburgovci zdali byť pripravení nanovo upraviť Svätú rímsku ríšu premenou svojich súkromných zdrojov na verejnú moc a panovanie. Pre Svätú rímsku ríšu aj pre Habsburgovcov to však bol falošný úsvit.<sup>19</sup>